

ЕКОЛОГІЧНЕ УПРАЛІННЯ В СИСТЕМІ ПРИРОДНО-ГОСПОДАРСЬКОГО КОМПЛЕКСУ РЕГІОНУ

Жулавський А.Ю., Сіра О.А.

Народногосподарський комплекс України впродовж довгих років будувався без врахування регіональних особливостей. Це призвело до структурних регіональних диспропорцій. Неефективне та екстенсивне господарювання сприяло нераціональному використанню ресурсів, споживанню енергії, що чинило надмірний тиск на навколишнє середовище, спричиняючи його деградацію та виснаження ресурсного потенціалу. Незбалансованість у розміщенні продуктивних сил призвела до того, що навантаження на природне середовище в Україні в 4-5 разів перевищує показник розвинених країн.

На сьогодні у більшості робіт, присвячених дослідженню взаємозв'язків „людна – навколишнє природне середовище” відсутній комплексний підхід до розгляду проблеми управління збалансованим розвитком території. В більшості випадків виділяються і розглядаються лише окремі аспекти і фактори взаємодії. Такий підхід не дозволяє досягти вирішення проблеми забезпечення збалансованого розвитку, а лише в деякій мірі може допомогти зменшити вплив окремого фактору, при цьому не враховуються зміни інших факторів.

Метою дій, спрямованих на покращення екологічної ситуації, зменшення техногенного навантаження на навколишнє середовище та збереження ресурсного потенціалу є створення промислово-технологічних систем, які б забезпечували екологічно прийнятний режим господарської діяльності.

Відповідно до концепції сталого розвитку була розроблена модель яка складається з чотирьох компонентів, з'єднаних між собою шістьма парами зворотних зв'язків. Ці компоненти наступні: суспільство, економіка, технологія, природа.

Кожна територія має свої особливості в природному середовищі, ресурсному та асиміляційному потенціалах, тому для забезпечення збалансованого розвитку необхідно досліджувати та вивчати еколого-економічні взаємодії, що виникають на рівні природно-господарського комплексу регіону. Для побудови ефективної діючої стратегії збалансованого розвитку території

необхідно враховувати економічні, екологічні та соціальні можливості регіону, які пов'язані з наслідками еколого-економічних взаємодій.

Концепція сталого розвитку інтегрує екологічну, економічну та соціальну сфери. При дослідженні еколого-економічних взаємодій на рівні регіону можна розглядати регіон як систему, яка складається з трьох основних підсистем. Цими підсистемами є: екологічна (природно-ресурсна), соціальна та економічна. Екологічна підсистема включає всі компоненти природного середовища з відповідними взаємозв'язками між ними. Економічна підсистема включає виробничо-господарські об'єкти і комплекси. Економічну підсистему пропонується розділяти на підсистему, що включає господарську діяльність (бізнес) та систему управління територією, оскільки наслідки діяльності цих підсистем та обов'язки, що покладені на них мають певні особливості. Соціальна підсистема включає сукупність соціально-економічних, соціально-політичних та соціально-культурних відносин.

Регіон розглядається як відкрита система, оскільки в рамках національної економіки між окремими регіонами відбувається кругообіг речовини, матеріалів, та кругообіг енергетичних потоків. При побудові моделі регіонального комплексу необхідно враховувати впливи які чинять на регіон зовнішні фактори, а також ті впливи, які здійснює даний регіон на зовнішнє середовище (наприклад, сусідні регіони).

В результаті взаємодій між підсистемами виникають певні наслідки, як позитивного, так і негативного характеру. Негативні наслідки можуть виникати як з боку економічної та соціальної підсистем (так наприклад, розміщення відходів в природному середовищі, виснаження невідновних ресурсів), так і з боку екологічної підсистеми (такі, наприклад, як природні катастрофи – повені, землетруси, цунамі та ін.). Розглядати екологічну підсистему лише з точки зору позитивних наслідків взаємодій не обґрунтовано. Необхідно комплексно підходити до вивчення природно-господарського комплексу, враховувати як позитивні, так і негативні наслідки еколого-економічних взаємодій.

Лише комплексний підхід до вивчення природно-господарського комплексу регіону дозволить дослідити всі аспекти еколого-економічних взаємодій і визначити можливі ризики.